

Valokeilassa Inkeri ja inkeriläiset

Nevalainen, Pekka; Sihvo, Hannes (toim.): Inkeri. Historia, kansa, kulttuuri. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Pieksämäki 1991, 420 s.

Inkerinsuomalaisten vaiheista ja raskaista kokemuksista on viime vuosina puhuttu ja kirjoitettu Suomessa runsaasti. Toimittajat ja tutkijat ovat kääntäneet julkisuuden valokeilan Pietarin ympäristöön, Inkerinmaan nimellä tunnettuun alueeseen, jolla suomensukuiset inkeriläiset ovat asuneet satoja vuosia.

Tänään Inkerinmaalla asuu vain noin 20 000 inkeriläistä. 1900-luvun sotien, vangitsemisten ja väestönkarkotusten pyörteissä kymmenet tuhannet inkeriläiset pauskautuivat ympäri laajaa Neuvostoliittoa. Onnekkaimpia olivat ehkä ne, jotka pääsivät Suomeen, Ruotsiin tai muihin länsimaihin. Tuhannet menehtyivät teloituksissa tai kuolivat nälkään ja kylmyyteen pakkotyöleireillä ja kaukaisilla karkotuspaikoilla. On monia syitä nostaa inkeriläisten traaginen olemassaolon taistelu arkistojen ja asianosaisten muistin kätköistä pöydälle, painoarkeille ja parrasvaloihin.

Inkerinmaan suomalaisen väestön ja suomensukuisten alkuperäisasukkaiden — inkerikkojen ja vatjalaisten — asuma-alue oli vielä 1930-luvulla laaja, noin 15 000 neliökilometriä. Inkeri ulottui lännessä Narvajokeen, pohjoisessa Suomen ja Neuvosto-Venäjän vuoden 1920 rajalle Karjalan kannaksella, idässä Laatokan rannalle ja Lavajoelle. Eteläisenä rajana on pidetty Stolbovan rajaa vuodelta 1617. Mainitut rajat vakiintuivat 1600-luvulla, jolloin alueesta tuli Ruotsin valtakunnan itäisin maakunta, Ingermanland.

Pääosin suomalaisten tutkijoiden yhteistyönä ilmestyi vuonna 1991 laaja yleisesitys Inkeristä ja inkeriläisistä. Teoksen nimi, **Inkeri. Historia, kansa, kulttuuri**, on haastava. Kirja tarjoaa Inkeristä ja inkeriläisistä kiinnostuneille 16 artikkelia, joiden kirjoittajat ovat tunnettuja tutkijoita ja omiin aiheisiinsä perehtyneitä asiantuntijoita. Teoksessa yhtyvät aiempi perustutkimus, tuore erikoistutkimus ja uudet, runsaat lähdeltyöt.

Inkeri-teoksen aihepiiri ulottuu esihistoriasta nykypäivään. *Pirjo Uinon* Inkerinmaan esihistoriaa valaiseva artikkeli perustuu suomalaisten ja venäläisten vielä suhteellisen vähäisiin arkeologisiin kaivauksiin ja tutkimuksiin. Professori *Heikki Kirkisen* artikkeli Inkeristä keskiajalla ja uudella ajalla vuoteen 1617 paljastaa muun muassa Inkeri-nimen alkuperän. Kirkisen mukaan se johtuu alueella olevasta, Ruotsin hallitsija Olavi Sylikuninkaan tyttäreltä Ingegerdiltä nimensä saa-

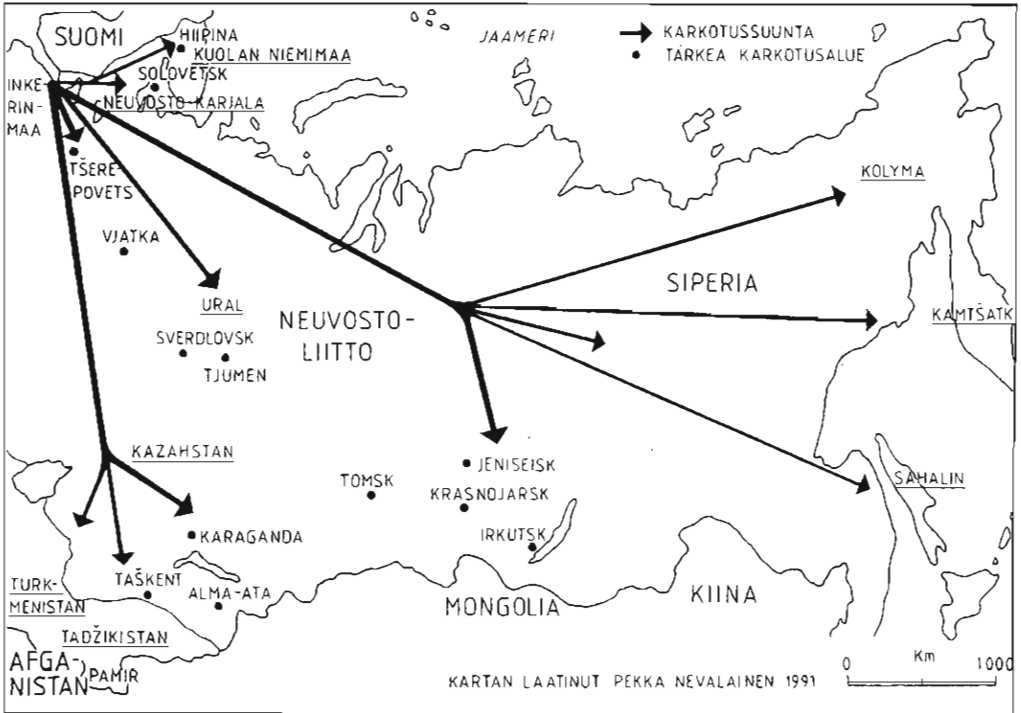
neesta joesta. Kiovan ruhtinas Jaroslav nai vuonna 1019 Ingegerdin ja antoi tälle huomenlahjaksi Inkerin Vanhan Laatokan (Staraja Ladogan) kauppakeskuksen ympäristöineen.

Väestö- ja sukututkimuksen kannalta professori *Veijo Saloheimon* artikkeli Inkerinmaan asutuksesta ja väestöstä vuosina 1618–1700 on erityisen mielenkiintoinen. Laajasta väestöhistoriallisesta asiakirja-ainelstosta Saloheimo on työstänyt näppärällä poikkileikkausmenetelmällään, taulukoillaan ja kartoillaan hyvin havainnollisen esityksen Inkerinmaan väestön muuttovirroista. Juuri 1600-luvulla Inkeri sai suuren osan luterilaisesta suomensukuisesta siirtolaisväestöstään, ennen kaikkea Karjalan kannakselta mutta myös kauempaa Savosta. Tulijoille oli tehnyt tilaa ortodoksinen väestö pakenemalla Ruotsin laajentuneen valtapiirin itä- ja eteläpuolelle. 1600-luvun kuluessa Inkerin väestön etninen rakenne vakiintui ja säilyi suunnilleen samana — Pietaria ja muita kaupunkeja lukuunottamatta — pari vuosisataa.

Dosentti *Kyösti Väänäsen* ja tohtori *Pekka Nevalaisen* artikkeleissa selvitetään Inkerin kirkollisia oloja 1500-luvulta Venäjän vallankumoukseen vuonna 1917. Dosentti *Raimo Ranta* on kirjoittanut ensimmäisen kerran yksityiskohtaisesti Inkerinmaan hallinnon ja oikeuslaitoksen vaiheita vuosilta 1617–1917. Pietarin suomalaisista jo väitöskirjansa kirjoittanut professori *Max Engman* tarkastelee inkeriläisten suhdetta Pietariin.

Inkerinmaan ja inkeriläisten vaiheet 1900-luvulla, erityisesti toisen maailmansodan aikana ja sen jälkeen, kiinnostavat suurta yleisöä Suomessa ehkä eniten. 1900-luku kattaakin Inkeri-kirjasta vajaan kolmanneksen. Tämän vuosisadan tapahtumien selvittelystä vastaa pääosin *Pekka Nevalainen*. Hänen väitöskirjansakin käsitteli yli 60 000 inkeriläisen siirtoa Suomeen vuosina 1943–1944 ja palautusta Neuvostoliittoon. Inkeriläisten ei sallittu palata kotiseuduilleen, vaan heidät rahdattiin pakkotyöleireille ja kaukaisille karkotuspaikoille. Nevalainen käy läpi Inkerin väestön synkimmät vaiheet viileästi ja asiantuntevasti. Seikkaperäistä artikkelia täydentää hyvin moni-ilmeinen kuvitus. Nevalainen luo vielä silmäyksen inkeriläisten kohtaloihin Suomesta Neuvostoliittoon palautuksen jälkeen ja 1980-luvun lopulta alkaneen vapautumisen ja heräämisen aikaan. Samaan aiheeseen puuttuu myös inkerinsuomalainen toimittaja ja kirjailija *Toivo Flink*.

Toinen inkerinsuomalainen, Petroskoin yliopiston professori *Leo Suni*, käy lyhyesti läpi inkeriläisen talonpoikaistuokan hävittämishankkeen alkuvaiheita vuonna 1930. Kolhoosien perustaminen, omaisuuden takavarikot ja pakko-

Kuva 1. Inkeriläisten karkotusalueet 1929–1939. Karkotusten toisena ääripäätä oli Kuolan niemimaan Hiipinän apatiittikaivokset ja toisena Kaukoitää ja siellä Sahalinin saari.

hädät eivät kohdistuneet vain Inkeriläisiin. Vuosina 1929–1931 karkotettiin noin 18 000 ja vuosina 1935–1936 kaikkiaan 27 000 Inkeriläistä. Luvut ovat suuria, kun ne suhteutetaan Inkerinmaan suomensukuiseen väestöpohjaan. Vuonna 1926 Neuvostoliitossa ilmoitettiin olevan kaikkiaan 137 500 inkeriläistä, joista 121 500 suomalaisia, 15 300 inkerikkoja ja 700 vatjalaista. Toiseen maailmansotaan mennessä heistä arviolta noin 50 000 oli tavalla tai toisella jäänyt neuvostojärjestelmän jyrän ruhjomiksi. Flinkin ja Sunin artikkelit pohjautuvat pääosin neuvostoliittolaisiin arkistolähteisiin. Niiden tiedot ovat olleet alemmin salaisia ja tutkijoiden tavoittamattomissa.

Inkeri-teoksessa tarkastellaan myös inkeriläisten kansanrunoutta, kieltä ja kirjallisuutta sekä inkeriläistä identiteettiä. Teoksen runsas kuvamateriaali on suurelta osin uutta, ennen julkaisematonta. Kirjan kymmenet kartat sekä laajat henkilö- ja paikannimihakemistot tekevät siitä olivallisen käsikirjan. Valitettavasti teoksesta puut-

tuu yksityiskohtainen Inkerinmaan kartta, jonka avulla pienetkin paikkakunnat olisi paikallistettavissa. Tietävästi erillisen karttaliitteen julkaisemista harkittiinkin, mutta hanke raukesi, kun kustannuksista oli tingittävä.

Venäjän arkistojen avautuessa tarjoutuu suomalaisille ja inkerinsuomalaisille tutkijoille mahdollisuus paneutua Inkerin ja inkeriläisten 1900-luvun vielä lähes tutkimattomiin vaiheisiin, erityisesti inkeriläisten väestökarkotuksiin ja teloituksiin, oleskeluun pakkotyöleireillä ja kaukaisilla karkotuspaikoilla, sisukkaisiin yrityksiin palata kotiseudulle, sopeutumiseen ja olojen vapautumiseen ensin 1950-luvun puolivälissä ja sitten 1980-luvun lopulla. Myös monet varhaisemmat Inkeriin ja inkeriläisiin liittyvät vaiheet ja alheet kalpaavat lisätutkimusta ja jopa perustutkimusta.

Markku Leppänen

Saapuneita julkaisuja/ Publications received

Muuttoliikekirjallisuus

- Bärman, Raimo:** Kveenien rannat. Jyväskylä 1991, 228 s.
- Etnisiä ryhmiä koskevan** tutkimuksen järjestäminen Suomessa. Etnisten ryhmien tutkimusta selvittävän työryhmän muistio. Organiseringen av finländsk forskning rörande etniska grupper. Prememorior av arbetsgruppen för etnisk forskning. Opetusministeriön työryhmien muistioita 1991:24. Helsinki 1991, 54 s.
- Franzén, Elsie Söderlindh:** Lära för Sverige. En studie av utbildningsproblem och arbetsmarknad för invandrare i grundutbildning för vuxna (grundvux). Stockholms universitet, pedagogiska institutionen. Edsbruk 1990, 177 s.
- Herberts, Kjell:** Tolv tvåspråkiga familjer. Institutet för finlandssvensk samhällsforskning. Forskningsrapporter Nr 15-1991. Åbo 1991, 69 s.
- Jaakkola, Magdalena:** Suomen ulkomaalaiset. Perhe, työ ja tulot. Työpoliittinen tutkimus 15. Työministeriö. Helsinki 1991, 152 s.
- Kulu-Stockholm, tur och retur.** Rapport från samarbetsgruppen mellan Kulu och Stockholm. Stockholm 1990, 33 s.
- Kuusela, Kirsti:** Att bo i invandratäta områden. Etnisk bostadssegregation i Göteborg. Byggnadsförskningsrådet, Rapport R60:1991. Stockholm 1991, 202 s.
- Lauritzen, Sonja Olin:** Hälsovård som rutin eller relation. Svensk mödra- och barnhälsovård möter invandrarfamiljer. Stockholms universitet, pedagogiska inst. Täby 1990, 182 s.
- Maailman pakolaiset 1991.** Suomen Pakolaisapu ry. 1991, 63 s.
- Mylykoski, Katri** (toim.): Kansainvälisen opiskeilijan opintososiaalinen asema. Opas ulkomaille opiskelemaan lähteille. Ylioppilaspalvelu ry:n julkaisusarja 1/92. Helsinki 1991, 75 s.
- Nevalainen, Pekka; Sihvo, Hannes** (toim.): Inkeri. Historia, kansa, kulttuuri. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 547. Pieksämäki 1991, 420 s.
- Nobel, Peter:** The Alien under Swedish Law. The Discrimination Ombudsman of Sweden. Linköping 1989, 47 p.
- Nyman-Kurkiala, Pia:** Jakobstadskolonin i Gävle. En invandrarkolonis utveckling och sociala struktur. Institutet för finlandssvensk samhälls-

forskning. Forskningsrapporter Nr 12. Åbo 1991, 241 s.

- Responding to the Nutrition Crisis** among Refugees: The Need for New Approaches. Report of the International Symposium, Oxford, 17–20 March 1991. Refugee Studies Programme, International Development C. (UK) 1991, 36 p.
- Review '91.** Annual Report 1990–91. Department of Immigration, Local Government and Ethnic Affairs. Canberra 1991, 351 p.
- Sintonen, Teppo:** Elämänkaari ja etnisyyt. Tutkimus 1920-luvulla Kanadaan muuttaneista suomalaisista siirtolaisista. Pro gradu, Jyväskylän yliopisto, etnologian laitos, 1991, 119 s.
- Suomi, opas ulkomaalaisille.** Työministeriö. Helsinki 1991, 146 s.

Muu kirjallisuus

- Ahola-Valo, Aleksanteri:** Koulupojan päiväkirja. Ensimmäinen lukuvuosi. Jyväskylä 1988, 308 s.
- Bogdanoff, Orvo:** Valoa kohti. Työväenliike postikorteissa 1891–1917. Mot Ljus. Arbetarrörelsens på postkort. Turenki 1989, 147 s.
- Carlsen, Jørn; Streijffert, Bengt** (eds.): Canada and the Nordic Countries. Proceedings from the Second International Conference of the Nordic Association for Canadian Studies. University of Lund, 1987. Lund 1988, 410 p.
- Carlsen, Jørn; Streijffert, Bengt** (eds.): The Canadian North. Essays in Culture and Literature. The Nordic Association for Canadian Studies. Text Series, Volume 5. Lund 1989, 128 p.
- Carlsen, Jørn; Streijffert, Bengt** (eds.): Essays in Canadian Literature. The Nordic Association for Canadian Studies. Text Series, Volume 3. Lund 1989, 133 p.
- Carlson, Curtis G.:** My Ancestors...the Phoenicians. A Chronology of Events from 500 B.C. to 400 A.D. 1989, 44 p.
- Cohnstaed, Joy:** Multiculturalism and Canadian Culture and Communication Policies. The Nordic Association for Canadian Studies. Text Series, Volume 4. 28 p.
- Djupsund, Göran; Karvonen, Lauri:** Politisk tradition. Inlägg kring begreppet och förteelsen. Institutet för finlandssvensk samhällsforskning. Forskningsrapport. Nr 14-1991. Åbo 1991, 88 s.
- Eakle, Arlene; Cerny, Johni** (eds.): The Source. A Guidebook of American Genealogy. USA 1984, 786 p.